

SOT HØNA

**ØSTENSJØVANNETS
VENNER**

Nr. 9 - desember 1994 - årgang 5

Bladet sendes gratis til alle ØVV's hovedmedlemmer.
Løssalg kr. 30,-

Sothøna redaksjonen:

I redaksjonen:

Finn A. Gulbrandsen, Selma M. Monsen,
Marianne Østbye, Grethe Brosstad, Anne-Berit Gyberg
- med meget god hjelp fra de øvrige styremedlemmene

Omslagsfoto: Jørn Areklett Omre - Hosttrekk over Østensjøvannet

Forsidelogo: Anne Durban

Foto: Redaksjonen

Layout: Selma M. Monsen

Brev til redaksjonen og annonsebestilling sendes:
SOTHØNA, v/Marianne Østbye, tlf.: 22 29 61 61
Postboks 15 Abelso, 1105 Oslo 11

Foreningens styre:

Leder: Finn A. Gulbrandsen, tlf.: 22 27 28 10

Nestleder: Marianne Østbye, tlf.: 22 29 61 61

Sekretær: Selma M. Monsen, tlf.: 22 27 12 54

Kasserer: Gerd Hansen

Styremedlemmer: Manuel Rojas, Hanne Skram

Varamedlemmer: Bjørn Jacobsen, Tor Jacobsen,
Kari Lønstad, Johan Mollatt

Kontaktpersoner arbeidsgrupper:

Abildsø Gård: Marianne Østbye, tlf.: 22 29 61 61

Slåtteng-gruppa: Johan Mollatt, tlf.: 22 27 39 93

Standgruppa: Kristin Kvarme, tlf.: 22 18 72 20

Overvåkningsgruppa: Finn og Marianne

Postgruppa: Hanne Blesvik, tlf.: 22 74 42 22

Post til styret:

Østensjøvannets Venner
Postboks 15 Abelso, 1105 Oslo 11

Postgironr.: 0801.273.1826

Bankgironr.: 6062.05.12861

Stiftelsen Østensjøvannets Kulturfond:

Representert ved Oslo Bys Vel, Verdens Naturfond,
Fortidsminneforeningen, Akershus 4H og ØVV.

Leder Herman Berger, Bolerskogen 59, 0691 Oslo 6

Postgironr.: 0824.076.7776

Bankgironr.: 6062.05.13035

Medlemspriser 1994:

Hovedmedlem: kr. 60,-

Husstandsmedlem: kr. 5,-

Foreninger, o.l.: kr. 300,- (minimum)

Firmaer o.l.: kr. 600,- (minimum)

Betales til foreningens post- eller bankgiro

Fuglevakta:

Telefonvakt/Dognvakt

Ved Faunakriminalitet, syke og skadede fugler

Norsk Ornitologisk Forening, mobil tlf.: 94 72 95 00

ØVV's fuglevakt: Werner Alvestad tlf. 22 27 91 55

Forurensning:

Vannverkets Telefonvakt/Dognvakt

Ved uregelmessigheter, oljeutslipp etc. tlf.: 22 65 89 60

Sothøna er trykket på Svanemerket papir.

Spillet om Østensjøvannet

Hvor går du? - Jeg skal på kino. Hva skal du se? - Quo vadis. Hva betyr det? - Hvor går du! Jeg skal på kino...

Denne enkle "fortellingen" minner mye om Østensjosaken. Av og til kan den minne om et narrespill.

Fra 1987 har vi opplevd planer om 400 leiligheter vest for hovedbolet på Abildso gård, planer om idrettshall øst for parkeringsplassen, turnhall i nord, en gigantisk kjempeblokk i Kirkeskauen

Politikerne i Oslo har gjennom vedtak i bystyret og i bygningsrådet avvist alle disse planene innenfor skjotselsplanområdet - som de mener bør vernes. På tross av dette greier Plan- og bygningsetaten gang på gang å komme med nye planer - golfbane og gravlund - innenfor skjotselsplanområdet! Det synes å være sterke krefter innen etaten som har liten eller ingen respekt for politiske vedtak.

Vi har imidlertid tro på at etaten må gi seg. Det er tross alt politikerne som styrer byen. Ved behandling av Grontplanen viste et enstemmig bystyre nok en gang at de bryr seg om Østensjøområdet.

Enkelte tror at Plan- og bygningsloven kan gi varig vern av Østensjøområdet. En slik oppfatning er grenseløst naiv. I en slik prosess vil Plan- og bygningsetaten ha en sentral rolle. Etaten har selv sørget for at vår tillit til den er på et bunnivå.

Hva nå?

Østensjøvannets Venner forventer at Riksantikvaren nå får opp farten med fredningsarbeidet av Abildso gård. At Fylkesmannen prioriterer Østensjøområdet i naturvernåret 1995, tar vi som en selvfølge.

Medlemssendingene

De siste medlemssendingene har vært for sent ute. Foreningens styre ønsker selvsagt ikke å sende ut meldinger til medlemmene på en slik måte. Vi har en avtale med Holtet Verksted - en vernet bedrift - vedrorende utsending. Vi viser til beklagelse fra bedriften på side 26.

Styret ønsker alle medlemmene og øvrige stottespillere en riktig God Jul og Godt Naturår!

Finn

SO Storflaggermus bekreftet ved Østensjøvannet

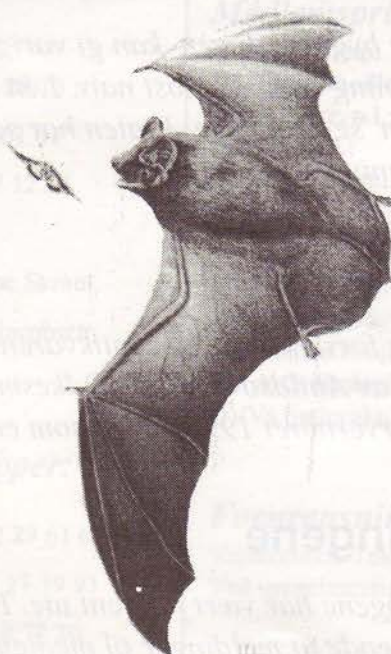
Av Mette Nordseth og Trude Starholm

Det er ikke ofte det påvises nye pattedyrarter for Norge, og kanskje ekstra gledelig er det at storflaggermusa nettopp ble funnet ved Østensjøvannet.

Den 19. juli 1992 var, foruten forfatterne, Hanne Refsem, Per Ole Syvertsen og Øivind Syvertsen, på kveldstur langs vannet for å registrere flaggermus. Det var mange dyr å finne og turen er nærmere beskrevet i Sothona nr. 6/1993.

Denne kvelden var det spesielt en type flaggermus som ga oss hodebry. Den ble først hort ikke langt fra Østensjø gård, og senere også langs den sør-østlige delen av vannet. Ultralykddetektoren registrerte her signaler som lå i et lavt frekvensområde, ca. 20-26 kHz. I tillegg var disse signalene langsommere og lignet svært på storflaggermusas karakteristiske "blip-blop" lyder. I nettene som fulgte var vi tilbake flere ganger for om mulig gjøre en nærmere identifikasjon av arten. Det gav resultater, og vi fant igjen dyr med lignende signaler. Men utifra vingspenn, flukthøyde, fluktmønster og frekvensområde konkluderte vi med at disse individene var skimmelflaggermus.

Ved hjelp av en avansert ultralykddetektor og båndspiller lyktes det Trude Starholm å gjøre et opptak av signalene. Vi slo oss ikke helt til ro med at det bare var skimmelflaggermus, og ba hovedfagstudent Tor Stormark om å analysere opptaket. Han fant skimmelflaggermus, men også sekvenser som han antydte kanskje kunne være storflaggermus. På grunn av dette ble opptaket sendt til professor Ingemar Ahlén i Sverige som er en av Europas fremste eksperter på felt- og lydbestemmelser av flaggermus. Ved siden av at opptakene inneholdt signaler fra

*Storflaggermus.
Faksimile fra Fauna nr. 2 1994.
(Norsk Zoologisk Forenings
tidsskrift)*

skimmelflaggermus bekreftet han også: "(...) att det finns några avsnitt med *Nyctalus noctula* (storflaggermus) på bandet. I ett avsnitt hörs det tydligt att det var minst två flygande exemplar. (...) Om det er så att *Nyctalus noctula* ej tidigare påvisats från Norge är alltså denna inspelning ett fullgott bevis för att artbestämningen är riktig."

Storflaggermusa utgjør den 10. påviste flaggermusarten i Norge, og det er ikke tilfeldig at det første sikre funnet foreligger nettopp fra Østensjøvannet. Det frodige kulturlandskapet og selve vannet, tiltrekker seg mange insekter, og dette utgjør dermed gode jaktområder for en art som storflaggermus. Denne arten flyr i rette linjer høyt over bakken på jakt etter insekter. I land hvor storflaggermus er vanligere er det nettopp fra slike lokaliteter denne arten påtreffes hyppigst.

Funnet av storflaggermus ved Østensjøvannet er med på å bekrefte hvor viktig det er å verne om denne naturperlen i Norges hovedstad.

Mette Nordseth er utdannet førskolelærer. Hun er drivende kraft i flaggermusgruppa i Norsk Zoologisk Forening, Oslo og Akershus. Mette har sittet i styret i Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus i flere år. Trude Starholm er biologistudent og er også en pådriver i flaggermusgruppa. Hun har vært styremedlem i Norsk Ornitologisk Forening i to år.

Lappfiskand og tundragås observert i Østensjøvannet

Årets fuglesessong gleder med stort antall fugl av enkelte arter.

En av landets mest sjeldne fugler - en lappfiskand - rastet i drøye to uker i Østensjøvannet i vår. Arten hekker fåtallig i Pasvikdalen i Norge. Det var en hunnfugl som villig viste seg fram om kveldene i begynnelsen av mai.

En annen godbit er observasjonen av hele åtte stjertender.

Tundragås ble observert for første gang gjennom tidene i vannet "vårt". Dersom også fjorårets nye arter blir godkjent av sjeldenhetskomiteen i Norsk ornitologisk forening, er faktisk 200 fuglearter registrert ved Østensjøvannet gjennom tidene. Det er bare en snau håndfull fuglesjoer i Norge som kan vise til et slikt tall.

Vinteren og våren 1994 var på mange måter en god, gammeldags reprise også på fuglefronten. Vi må

Knoppsvaner.

Foto: Erik Damsgaard

tilbake til 70-tallet for å finne maken hva antall angår for flere arter: over 30 sanglerker, 70 heipip-lerker, 2-300 ringduer, over 100 gulerler osv. osv.

Blant sangerne er sivsanger observert, og mollerens klapping hørte flere steder rundt vannet. Fiskeorn er observert to ganger, og årets artigste rovfuglregistrering er vandrerefalk. I høst er lappfisk-

and observert igjen, og sangsvaner har besøkt vannet to helger på rad. Knoppsvaner har rastet på trekk vår og høst.

Vi ser fram til oppsummeringer for 1994's fugleobservasjoner.

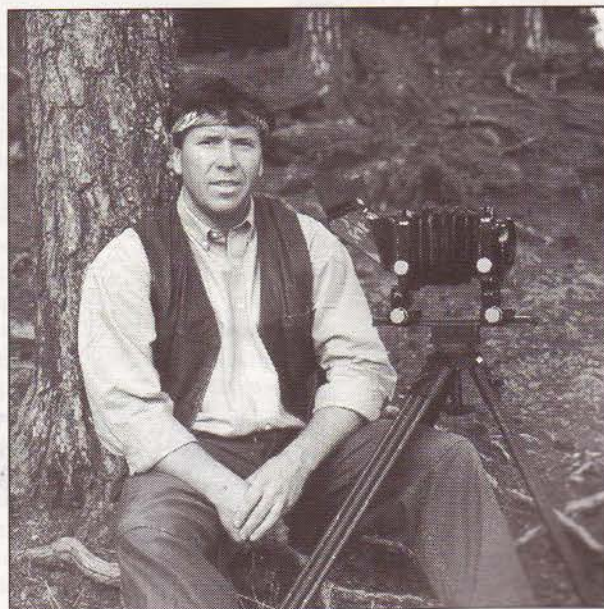
Finn

Omslagsfotografiet

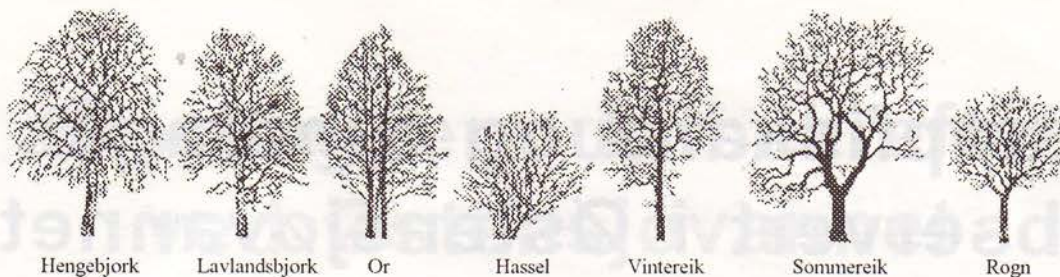
Hosttrekk ved Østensjøvannet av - medlem av Norsk Naturfotografer - Jorn Areklett Omre. Fotografiet er tatt grytidlig om morgenen og har erobret forstepris i fotokonkurranse.

Jorn er presentert i inn- og utland bl.a. i Sverige - i Nordens største fototidsskrift "FOTO" - over 6 sider. Han har stadig bilder på Natursiden i "Vi menn". Omre var representert med fire bilder i den eksklusive fotoutstillingen på Lillehammer, og har flere bilder i prospektkortserien "Norgesserien". Han var også med i vår egen fotokonkurranse der han tok flere priser (Sothona nr. 5 og 7).

ØVV trykker opp et begrenset opplag av omslagsfotografiet. Det kan bestilles gjennom foreningen eller kjøpes på våre medlemsmøter.

Finn

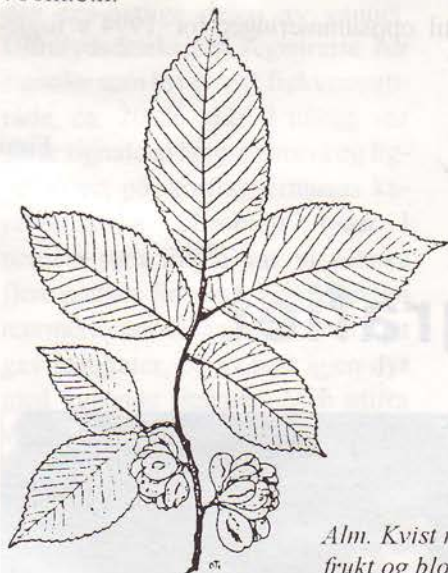

Vi ser på forskjellige trær

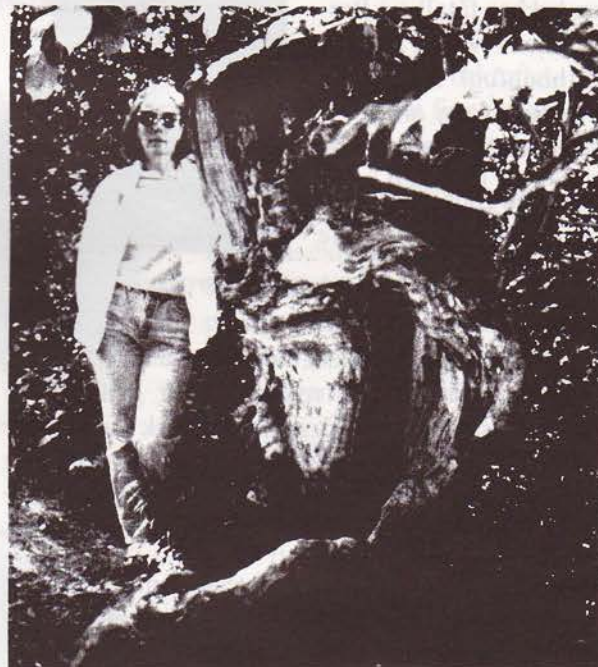
Alm

Almen er tre av almfamilien og kan bli 20 - 30 m høy. Den kan bli 400 år gammel. Gamle, hule stammer kan få et omfang av 7 - 8 m.

Bladene er ovale og sagtakete. De er skjeve ved stilkfestet og sitter i to rekker på kvistene, (se tegningen nedenfor). Blomstene er små og sitter samlet i tette, brune knipper. Flat, bredvinget nottefrukt modnes først i juni her i landet. Veden er hard og seig, den brukes til møbler, redskaper og verktøy. Barken har mild smak, og i eldre tid ble de brukt til barkebrod. I Norge er alm et nokså vanlig tre nordover til midtre del av Nordland, mest i lavlandet, men av og til opp til 700m.o.h.

Alm. Kvist med blad, frukt og blomst.

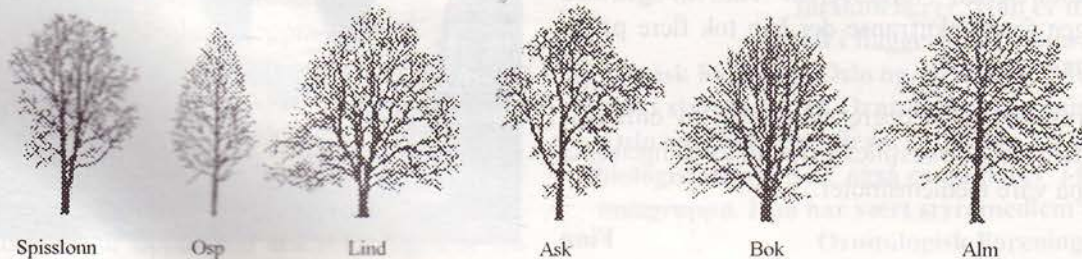
Ved Østensjø gård er det en almeskog som Haakon Tveter fikk fredet allerede i 1921. Der finnes foruten alm, også andre edellovtrær. Ved nedgangen til skogen nærmest Østensjøveien, står i dag restene etter en alm. Stubben er like høy som et voksent menneske. Der kan du se at stammen har vært hul.

Almesyken

Alm angripes av en farlig soppsykdom, som spres av en bille. Skaden kan få katastrofalt omfang. Soppen er påvist i Norge, bl.a. er en 70 år gammel alm på Nordre Skoyen hovedgård felt. Beklageligvis har også enkelte trær i almeskogen ved Østensjø gård blitt felt på grunn av denne sykdommen.

Av Grete Zahl

Aschong Forlag har godkjent bruk av tegninger

Antall observerte fuglearter ved Østensjøvannet har passert 200

Det er grunn til å juble - 200 (!) fuglearter er pr. 1.10.1994 observert ved Østensjøvannet. Ikke mange norske fuglevann kan vise til et så høyt tall.

Seks andefuglearter er fort i *kursiv*. Disse er satt ut i Oslo-området og kan ikke regnes som ville fugler.

Vi vil nok en gang minne våre byplanleggere og politikere om følgende: Selv om nye arter observeres, er Østensjøvannet et truet naturområde. Mange arter som hekket der for er forsvunnet. Bare ved at forurens-

ningene av vannet stoppes og størst mulig arealer ved vannet får ligge uberørt, kan det mangfold som i dag ennå eksisterer blant Østensjøvannets fugler beholdes for fremtiden.

Plenarealer som ikke brukes bør få gro til eller tilplantes med stedege arter. Da er det en mulighet for å få tilbake fuglearter som i tidligere år hekket her, men som nå bare er innom på trekk.

Observerte fuglearter ved Østensjøvannet:

* Må godkjennes av sjeldenhetskomiteen.

Storlom	Musvåk	Hettemåke	Trepipelerke	Svartmeis
Smålom	Fjellvåk	Dvergmåke	Heipiplerke	Kjottmeis
Toppdykker	Kongeorn	Gråmåke	Lappiplerke	Blåmeis
Horndykker	Vepsevåk	Sildemåke	Linerle	* Skjeggmeis
Svarthalsdykker	Sivhauk	Svartbak	Vinterlerle	Toppmeis
Dvergdykker	Myrhauk	Krykkje	Gulerle	Lovmeis
Storskarv	Vandrefalk	Fiskemåke	Sidensvans	Granmeis
Gråhegre	Lerkfalk	Makrellterne	Varsler	Spettmeis
<i>Knoppsvane</i>	Dvergfalk	Rodnebbterne	Tomskate	Trekryper
Sangsvane	Tårnfalk	Svartterne	Jernspurv	Gjerdsmett
Sædgås	Orrfugl	Hvitvinget	Trostesanger	Fossekall
<i>Stripegås</i>	Fasan	svartterne	Rorsanger	Gulspurv
Kortnebbgås	Trane	Bydue	Myrsanger	Hortulan
<i>Snogås</i>	Vannrikse	Skogdue	Gresshoppesanger	Sivspurv
* Tundragås	Myrrikse	Ringdue	Sivsanger	Snospurv
<i>Grågås</i>	Åkerrikse	Tyrkerdue	Gulsanger	Lappspurv
Ringgås	Sivhone	Gjok	Tornsanger	Bjorkefink
<i>Hvitkinngås</i>	Sultanhone	Snogle	Moller	Bokfink
<i>Canadagås</i>	Sothone	Hubro	Hagesanger	Stillits
Gravand	Tjeld	Hornugle	Munk	Gronnsisik
Stokkand	Sandlo	Jordugle	Lovsanger	Gronnfink
Snadderand	Dverglo	Spurveugle	Gransanger	Dompap
Brunnakke	Heilo	Perleugle	Boksanger	Kjernebiter
Krikkand	Vipe	Kattugle	Fuglekonge	Gråsisik
Knekkand	Myrsnipe	Nattravn	Grå fluesnapper	Bergirisk
Stjertand	Temmincksnipe	Tårnseiler	Hagefluesnapper	Tomirisk
Skjeand	Dvergsnipe	Svartspett	Svartstrupe	Rosenfink
Toppand	Rodstilk	Gråspett	Buskskvett	Grankorsnebb
Bergand	Sotsnipe	Gronnspett	Steinskvett	Konglebit
Taffeland	Gluttsnipe	Flaggspett	Rodstjert	Pillfink
Svartand	Strandsnipe	Hvitryggspett	Rodstrupe	Gråspurv
Sjoorre	Gronnstilk	Dvergspett	Blåstrupe	Stær
Kvinand	Skogsnipe	Vendehals	Nattergal	* Lavskrike
Havelle	Brushane	Fjellerke	Svarttrost	Notteskrike
Laksand	Storspove	Trelerke	Ringtrost	Nottekråke
Siland	Småspove	Sanglerke	Gråtrost	Skjære
Lappfiskand	Rugde	Topplerke	Rodvingetrost	Ravn
Fiskeorn	Enkeltekkasin	Låvesvale	Måltrost	Kornkråke
Spurvehauk	Kvartbekkasin	Taksvale	Duetrost	Kråke
Honsehauk	Dobbeltbekkasin	Sandsvale	Stjertmeis	Kaie

Mitt Østensjøvann

Intervju med Eigil Madsen

Eigil Madsen er grafiker og maler. Han har bodd ved kanten av Østensjøvannet siden han var 19 år gammel; 18 år på Abildsøsiden og 18 år på Østensjøsiden. Eigil Madsen er født i 1939 og har sin utdannelse fra Statens håndverks- og kunstindustriskole og Statens Kunstakademi. Han har holdt en rekke separatutstillinger rundt om i landet, og har deltatt på flere kollektivutstillinger, bl.a. i Kunstnerforbundet, Galleri K og Galleri Kampen. Madsens kunstverk er innkjøpt bl.a. av Nasjonalgalleriet, Riksgalleriet, Norsk Kulturråd og Oslo Kommunes Kunstsamling.

Din barndom og tidlige ungdomstid hadde du på Bjolsen i Oslo. Hvordan var det å flytte fra Bjolsen til Abildso?

Jeg stortrivdes på Bjolsen, men å komme til Abildso var som å flytte ut på landet, en stor kontrast. Jeg kunne sitte på verandatrappen til huset vårt og se ut over vannet og over til havnehagen til Abildso gård der kuer og hester gresset. Havnehagen gikk dengang helt ned til vannet og dette var nok et viktig hekkeområde for fuglene, et område som idag er borte.

Her i havnehagen til Abildso gård var det hyggelig både for dyr og mennesker, store og små.

Foto: George Nielsen.

Kan du fortelle litt fra tiden like etter at du flyttet til Abildso?

Det var ikke utbygget her den gang, bare Lambertseter og Oppsal var kommet opp av drabantbyene, det var en uendelig ro her. Om kvelden i mørketiden var det ikke som nå - en nattverden fylt av elektrisk lys - dengang ble det helt mørkt, og stjernene kom virkelig til sin rett på den sorte himmelen.

En slik mørk kveld satt jeg inne på rommet mitt og leste da jeg horte et svare leven utenfor. Jeg ble ropt på og lop barbent ut i hagen. Der sto naboene samlet rundt en busk, og i busken var det tydelig et slagsmål. Vi antok det var en katt som hadde tatt en and, og jeg

hentet et kosteskaff og rotet rundt i busken for å avbryte kampen. Plutselig for et dyr ut av busken og rett mellom bena på meg, og det var ingen katt! Nei, det var en grevling som raste avgårde. Den hadde tenkt seg kattepus til nattmat. Men katten slapp fra det denne gangen.

Om våren kom store flokker med vipper til havnehagen, og på vestsiden av vannet var det enorme "paraplyer" med lerker i luften. Vi kunne ligge i gresset og sole oss og lytte til lerkesangen.

Det eneste negative var myggen. Om kvelden kom store myggsvermer, og vi måtte bolte dører og vinduer. Sivområdet var mye videre dengang med enorme mengder insekter. Turveien rundt vannet var ennå ikke kommet til, og på Østensjøsiden gikk sivområdet helt opp til Østensjøveien.

Området rundt vannet er, og var, enestående, og vi bodde helt opptil sumpen som var full av næring for fuglene. Slik fikk vi fuglelivet tett innpå oss. Våren var en stor opplevelse.

Det har skjedd store forandringer rundt Østensjøvannet, hvordan opplever du det?

Gjennom årene har jeg sett området utvikle seg fra villmark til park.

Utsikt fra Abildso mot Østensjø for Skøyenåsen og Oppsal Terrasse ble bygget.

Foto: George Nielsen.

Jeg husker jeg motte sonnen på Abildso gård på bussen en lille julaften i begynnelsen av sekstiårene. Han fortalte da at nå hadde kommunen ekspropriert 90 mål av gården. Åsen over Østensjø var rent kulturlandskap, men snart reiste høyblokkene på Boler seg og forandret konturene i landskapet radikalt.

Bortsett fra dyrene i havnehagen, fuglene (og myggen!) - var det andre dyr å se?

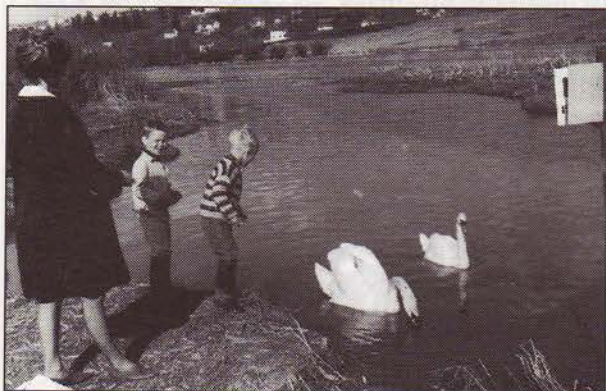
Elg passerte ofte gjennom havnehagen, og det var ikke sjelden å se rådyr. Grevling og rev jaktet på endene i sivet, og rett som det var dukket en royskatt opp. Nærheten til naturen og dyrene var en verdifull erfaring.

Men fuglene var vel dengang som nå den største attraksjonen ved vannet?

Ja, min mor telte andunger hver dag og jaget katter og andre inntrengere så endene skulle få fred.

Det er sorgelig at de store flokkene med vipper og lerker ikke lenger er å se.

Grågås og Canadagjess som landet og dro igjen var et stort høydepunkt om våren. Dessuten ble det hvert år satt ut svaner, men de fikk ikke ro, og derved sjelden unger. Et år vokste det imidlertid opp 7 svaneunger, men ingen kom tilbake. Fiskere og andre forstyrret svanene. Jeg husker en gang politiet kom på inspeksjon, og en fisker havnet ufrivillig, men fortjent, i det våte element. Sangsvanene landet også et dogn eller to på vannet, og deres karakteristiske trompetlyd gav signal om at de var på kort visitt.

En begivenhet var det når svanene kom, og det manglet ikke på matforsyning.

Foto: George Nielsen.

Det var båt på Østensjøvannet fra tid til annen. Kommunens ungdomspatrulje hadde en brakke ved Svaneveien, og de hadde også båt. Deres jobb var å passe på miljøet slik at fuglenes egg fikk være i fred, og uro og bråk ble stoppet.

Om vinteren, var området like attraktivt da?

Ja, da ble området et vinterelorado for store som små. Dengang som nå var det svært populært å stå på skøyter når det var skoyteis, å pilke og å gå på ski tvers

over og rundt vannet. Bakken ned mot vannet fra Østensjø gård var et skiparadis for barn.

Og så, da du giftet deg, flyttet du fra Abildsosiden over i terrassehuset på Oppsal. Er Østensjøvannet fortsatt like viktig for deg?

Ja, det er klart. Man kan ikke bo i nærheten av Østensjøvannet uten å få et nært forhold til vannet. Nå fikk jeg et annet perspektiv på det - nemlig ovenfra. Å stå opp hver morgen, kunne gå ut på terrassen og skue ut over vannet, det er like flott gjennom alle årstider. Jeg føler meg privilegert som kan bo i så vakre omgivelser midt i en storby.

Jeg har kone og to barn, og vi har syklet og gått mye rundt Østensjøvannet, blant annet for å besøke farmor på Abildsosiden. Hele familien går også av og til på skøyter på vannet - når det er mulig.

Har du, som kunstner, latt deg inspirere av Østensjøvannet?

Jeg har vel ikke laget så mange arbeider direkte med Østensjøvannet som motiv, men det er klart at det er inspirerende å bo i slike fabelaktive omgivelser. Og fuglene betyr mye for meg, sammen med naturen forøvrig. Det er ellers mange kunstnere og andre kulturpersoner som har bolig i området.

Hva synes du om at det stadig er noen som forsøker å få gjennomslag for å benytte området ved Østensjøvannet til andre formål enn rekreasjon og fugleeldorado?

Jeg er opptatt av bevaringstanken - det er svært viktig å få beholde dette unike området intakt uten at mer mark tas fra fuglene og gis til menneskene.

Da myra ble demmet opp og kanaler og turstier ble laget fikk fuglene en orliten del av området, resten gikk til menneskene, og det er en skam. Fotballbaner og veier for mennesker ble viktigere enn fuglenes levegrunnlag. Vi må ta vare på Østensjøvannet slik at det ikke blir en plaskedam for ender med joggestier rundt omkring.

På grunn av kanalgravingen ble rottene på trærne på det som senere ble "øyer" revet over. Dette medførte av trærne etter en tid visnet, og det som var igjen av rotter råtnet. Derved hadde ikke "øyene" lenger noe feste til bunnen, og de "tok seg en tur".

Jeg synes det er svært merkelig at Østensjøvannet og området rundt ikke kan få være i fred nå. Det presses, stadig på med nye ideer om bruk av området til alt annet enn naturreservat. Tas det mer fra fuglene nå vil Østensjøvannet, som det sjeldne og interessante området det nå er, slutte å fungere, og det ville være en katastrofe.

Derfor setter jeg stor pris på den iver og iherdighet Østensjøvannets Venner viser for å bevare området best mulig for fremtiden.

Grethe Brosstad (redaksjonen)

7A og 7B fra Hammer skole i Lørenskog på tur til Østensjøvannet 11. mai 1994

Når man drar på tur med 2 skoleklasser, er det mye som skal klaffe for at elever og lærere skal trives. Å være heldig med været er kanskje det aller viktigste når man skal oppholde seg utendørs. (Derfor var jeg lettet da jeg så ut av vinduet den morgenen og så at det lå an til skikkelig godvær.) Man får så mye mer igjen for all planlegging og alle forberedelser når man også har været med seg.

Fra omvisningen

Idéen om å dra til Østensjøvannet dukket opp like over jul, lenge for den første trekkfuglen dukket opp. I begynnelsen var det hele tenkt å være et rent naturfagprosjekt, men etterhvert trakk vi også inn andre fag. Både radiointervju og statistikk var med blant oppgavene. Foto og video ble også tatt i bruk.

For å gi elevene bakgrunnsinformasjon om Østensjøvannet fikk vi tak i noen hefter, som Naturvernforbundet i Oslo og Akershus lot oss få gratis hvis vi kom og hentet dem selv. Disse heftene brukte vi i

naturfagtimene rett for vi reiste til Østensjøvannet. To av oss lærerne tok også en tur rundt vannet sammen med Finn fra Østensjøvannets Venner en kveld 2 uker for turen for å forberede oss. Finn hadde lovet å stille som guide, sammen med Tor, når vi kom med elevene også.

Finn holdt ord, og da vi kom ut av bussen etter en varm, men heldig-

vis kort busstur, stod våre to guider og ventet på oss. Forst gikk vi med klassene fra Bogerudmyra og opp langs vestsiden av vannet. Finn viste oss mange forskjellige fuglearter og fortalte oss om kanadagåsa som det har blitt så alt for mange av, om den giftige botulismebakterien som trives litt for godt i kanalene, om stokkanda som er en skikkelig rundbrenner og må ha seg ny dame hvert år og mye, mye mer. Vi fikk også se en sjelden gjest ved Østensjøvannet, ei kortnebbgås gikk sammen med de andre gjessene på et jorde på vestsiden av vannet. Alt i alt så vi ca. 20 arter i løpet av de tre kvarterene omvisningen varte. Elevene hadde fått utdelt et hefte med spørsmål til det Finn snakket om, og disse svarte de på under omvisningen.

Etter en spisepause, gikk elevene i gang med forskjellige gruppeoppgaver. To grupper tegnet, to grupper samlet vann og algeprover, en gruppe samlet bunndyr, en drev trafikkteiling, to av gruppene gikk rundt med et sporre-skjema og stilte folk de traff spørsmål om deres forhold til Østensjøvannet, og to grupper laget radiointervju med guidene våre. I tillegg hadde vi fire fotogrupper og en videogruppe. Disse hadde vært i aksjon helt siden vi kom for å dokumentere turen i lysbilder og video. Senere har vi vist både lysbildene og videoen for de to klassene og på et foreldremøte. De tre timene vi skulle være ved vannet gikk fort, og alle elevene

Bunndyrgruppa finner blodigler og fjærmygglarver

hadde nok å gjøre hele tiden. Det ble ikke nødvendig å ta frem de to fotballene som jeg, i all hemmelighet, hadde gjemt nederst i sekken.

Dette var første gang noen fra Hammer skole prøvde et opplegg med Østensjøvannet, og våre erfaringer var udelt positive. Jeg vil rette en stor takk til de som stilte opp for oss fra Østensjøvannets Venner. Dere har mye av æren for at det ble en vellykket dag.

Tekst: Vidar Kristiansen

Foto: Åge Hammarstrøm

Videogruppa i aksjon

Takk til våre annonsører

 AS ABILDSØ ELEKTRISKE Aut. El. Entreprenør God og rask service til riktig pris. Telefon: 22 28 70 36	GULLÅREN Manglerud Senter Tlf.: 22 26 15 46 Apent: Mand.-Fred. 10.00-19.00 Lørdag 09.00-16.00 Støtt apotekene i lokalmiljøet LAMBERTSETER APOTEK Langbølgen 1, 1150 Oslo	sparebanken NOR Din nærbank på Oppsal Østmarkvn. 2, 0687 Oslo Tlf.: 22 26 58 69 - Telefax: 22 75 00 80
- Valget er enkelt - Møller Ryen STORSENTER FOR BIL Enebakkveien 154 v/Ryenkrysset Tlf.: 22 68 18 90 Apningstider: Mandag - Fredag: 07.00 - 20.00 Lørdag: 10.00 - 15.00		MANGLERUD APOTEK Manglerud Senter Apningstider: Mandag - Fredag 09.00 - 17.00 Lørdag 09.00 - 13.00
Lambertseter Blomster Lambertseter sentrum Tlf.: 22 28 10 75	Odd B. Jølstad as BEGRAVELSESBYRÅ ABILDSØ 22 29 38 00 ST. HANSHAUGEN 22 60 90 55 GREFSEN 22 15 10 50 GRORUD 22 16 64 00 SMESTAD 22 49 10 02 	BRUKS - HUNDEN - alt i hundeutstyr Vi ønsker våre to- og firbente venner et Godt Nytt År! Vi skreddersyr utstyr til DIN HUND. APENT: Mandag - Fredag 11.00 - 18.00 Lørdag 11.00 - 16.00 Østensjøvn. 74, 0678 Oslo v/Bryn senter Tlf. 22 27 69 99
GOLDEN TOWN Kinesisk Restaurant "TA MED HJEM" SERVICE Tlf.: 22 27 61 52 Manglerud senter		DIN NÆR BUTIKK FOR HERREKLÆR FRANK SÆTHER HERREKLÆR MANGLERUD SENTER 2. ETG. TLF.: 22 27 60 03

150 år siden landets

2. landbruksskole startet på Abildsø

7. september 1842 bevilget Stortinget 2400 spesiedaler i året som bidrag til opprettelse av "akerbruksseminarier". Akershus amt var det første fylket som benyttet seg av dette. I 1843 besluttet amtstinget å innhente anbud fra interesserte gårdbrukere som kunne tenke seg å opprette en landbruksskole på gården sin. Jørgen Wetlesen, som akkurat hadde kjøpt Abildsø gård, ble foretrukket.

Etter innstilling fra amtets komite i denne saken - amtmann Moinichen, fogd Gjerdrum, sogneprest Lange og prorietær Smith - ble det i 1844 besluttet å tegne kontrakt med Wetlesen.

Han startet landbruksskole med garanti fra amtet om bidrag på 300 spd. for det første året, og 200 spd. for hvert av de to neste årene. Stortinget bidro med det samme.

Allerede 15. januar samme år hadde Wetlesen tatt opp 10 privatelever, og 17. oktober startet skolen for alvor med 11 elever som betalte 4 spd. i måneden i skolepenger. To av elevene var gratis elever.

Akershus Amt landbruksskole var en realitet - den første amtlandbruksskole i landet, og den andre totalt. (Jarlsberg ved Tonsberg var den første.)

Jørgen Wetlesen hadde ingen formell utdanning - det var heller ikke å vente på den tiden, men han hadde vært bestyrer på Linderud gård, og han var en praktisk gårdbruker.

Fra styret het det ved valg av Wetlesen bl.a.: "Som Menneske og Christen har han et ganske ualmindeligt Vidnesbyrd i Andragendet vedlagte Attest. Provet i Modgangs og trange Kaars lærerige Skole, vant til Noisomhed og anstrengt Arbeide, ved christelig Udholdenhed, og Tillid til Gud seierrig over Tidens Trængsler, maa han som Familieoverhoved, og Ungdommens Leder, fortjene ganske særdeles Tillid. Den almindelige Fordannelse, hvoraf han er i Besiddelse, og som har sat ham i stand til at kunne læse og fordoie de bedste skrifter om Landvæsenet, og den lange Tid, hvor han, som praktisk Jordbruger, har have Anledning til at prove, anvende og bedomme det Læste, i Forening med hans alvorlige, rolige Ydre, synes at give den sikreste Garantie for hans Dygtighed som

skolens Bestyrer, og at sætte ham i stand til at indtage og hævde sin Stilling som saadan, uden hverken af Medlærere eller Elever, endten ved virkelig eller indbildt Overlegenhed, at forfloies eller tilsidesættes."

På tross av dette gode skussmålet synes samarbeidet mellom styrer Jørgen Wetlesen og skolens styre å ha vært konfliktfylt. Urimelige økonomiske krav og manglende overholdte avtaler, var klager fra styret.

Abildsø var en gård med over 1600 mål innmark. Storrelsen var m.a.o. betydelig selv om den var forsomt m.h.t. jordvei og hage.

I 1847 tok Wetlesens sonner, Niels og Fredrik, over skolen. De hadde forøvrig undervist siden jordbruks-skolen startet. Samarbeidsforholdene endret seg fort til det bedre.

Elevene fikk en mangesidig praktisk undervisning. Teorien ble gitt i husdyrlære, agronomi, norsk, mekanikk, regning, geometri, naturfag og kjemi.

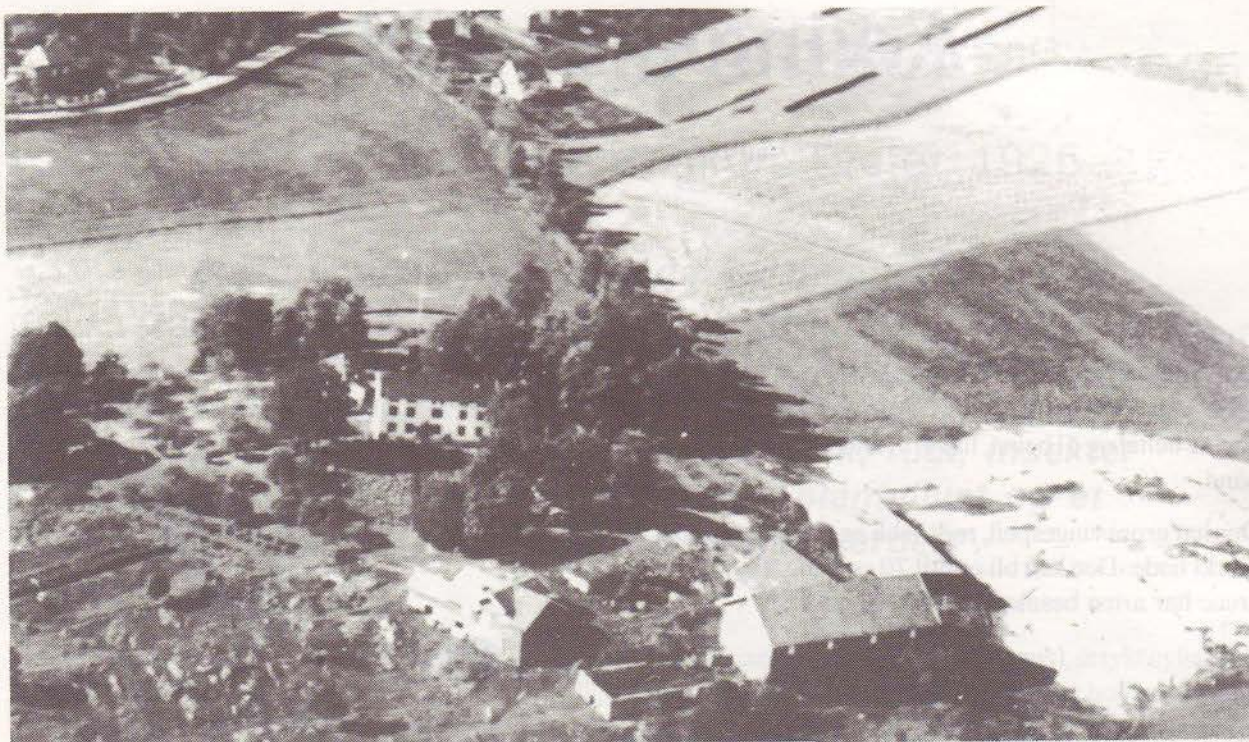
Fra 1857 underviste dr. Schübeler ved Botanisk have i gartnerlære. Elevene fikk også undervisning i birokt - noe som ble sett på som svært viktig.

Brodrene Wetlesen var lydhore for kritikk, og skolens anseelse ble etterhvert betydelig. Gården ble utstyrt med nye og moderne bygninger.

Elevene fikk være med på bygningsarbeidene, og de fikk gode kunnskaper i hvordan moderne driftsbygninger kunne være.

I fjøset var det både honse- og grisehus og kokeri. Honshuset ble varmet opp av roykgangen fra kokeriet. Dyreforet ble fraktet i vogner på skinner.

Med denslags effektiviseringstiltak måtte følgende bli gode driftsresultater.

Luftfoto av Abildso gård i etterkrigsårene.

Foto: Oslo Bymuseum.

Det ble stort sett rosende ord å høre fra styrets side.

Mye av den mest interessante utviklingen foregikk i forbindelse med husdyra. Interessen var stor for den norske ferasen, og de lyktes godt med å foredle den. Melkeproduksjonen gikk i været.

Sveitseren Kundert ga i 1852 opplæring i melkestell og i tilberedning av sveitserost og engelsk ost.

Elevene var med i det meste av arbeidet i fjøs og stell fra forefallende arbeid til teori. Dette førte til at de var gode bidragsyttere til fremskrittet i husdyrbruket hos brodrene Wetlesen.

Etter ønske fra elevene ble også teorien styrket.

Landbruksskolens styre kunne ikke avgjøre hvilke driftsmåter skolen skulle benytte. De fikk heller ikke innsyn i regnskapene. Naturlig nok irriterte dette driftsstyret.

I 1859 skrev styret at det "i alle Dele have havt Grund til at være tilfreds baade med den practiske og theoretiske Undervisning."

Skolen på Abildso la vekt på det faglige ved bondeyrket. De hadde også sans for andre verdier. I 1859 søkte Wetlesen om 50 spesiedaler til sangundervisning: "Sangens dannende og forædlende Indflydelse er saa almindelig erkjendt at vi anseer det som ufornodent at uthæve samme, ligesom det for Elevene vilde være gavnlig og nyttig Adspredelse i deres Fritid".

25 spd. ble bevilget av Amtsforsmannskapet.

Det var et tap for skolen da Niels Wetlesen døde i 1863. Fredrik Wetlesen ville fortsette med skolen og leide en realkandidat til å hjelpe seg. Styret var fornøyd med undervisning og drift. De så ingen grunn til å flytte den eller legge den ned.

Men i amtsforsmannskapet var holdningen anderledes. Skolen lå for nær Kristianina og var preget av de fordeler dette gav skolen, var omkvedet der.

Fredrik Wetlesen mente derimot at dette var en stor fordel.

De kreftene som ville flytte landbruksskolen seiret, og etter en overfladisk saksbehandling ble Akershus Amts landbruksskole flyttet til Kyken i Ullensaker.

En epoke var over på Abildso.

Denne artikkelen hadde vært umulig uten et utkast fra Edvin Kile fra Asker. Kile er pensjonist med ualminnelig god kjennskap til landbruksskolenes historie. Artikkelen er bearbeidet for Sothøna av Finn.

Arvingenes side

Ved Finn A. Gulbrandsen

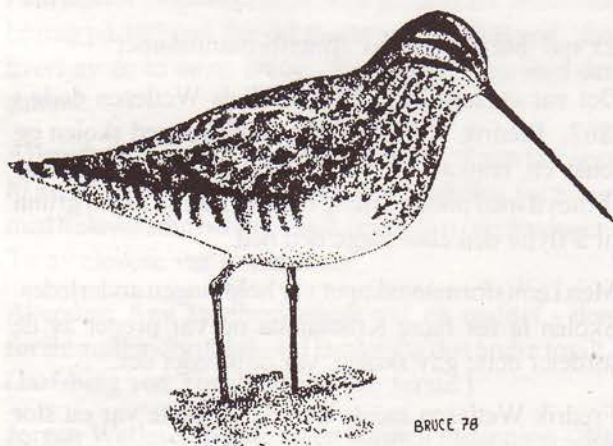
Gravand

Gravanda er hvit med svarte skulderfjær. Et rustfarget belte går over brystet og fremre ryggdel. Fra det nevnte beltet og til beina, har gravanda et mørkt, smalt bånd.

Den har grønt vingespeil, rodt nebb og grønnglinsende, mørkt hode. Den kan bli opptil 70 cm lang. De to siste årene har arten besøkt Østensjovannet.

BRUCE 8C

BRUCE 7B

Enkeltebekkasin

Denne fuglen er en vader med langt, rett nebb. Den ca. 26 cm lange vaderen kan virke kompakt og har mørkebrun overside og gulhvite lengdestriper på ryggen. Stjerten er brunspraglete med den ytterste halefjær tydelig hvit-tegnet.

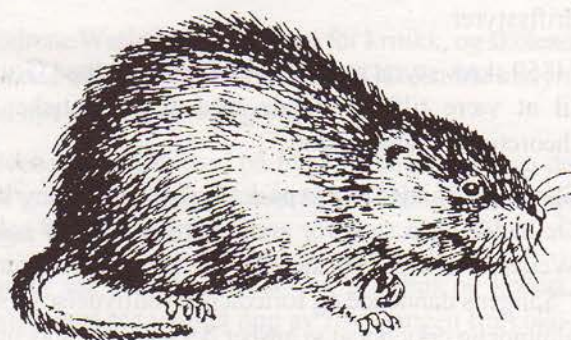
Buken og undergumpen er hvite. Brystet er farget kremgult og har mørke lengdestriper. I fluktspeillet oppstår det brummende lyder når den stuper. Det er halefjærene som vibrerer. Mange steder kalles den derfor for mekregauk.

Vånd

Vånden er en gnager med kropp opptil 19 cm og hale opptil 10 cm. Storrelsen, den relativt lange halen og pelsens mørke farge, gjør at den ikke er til å ta feil av.

Den holder til ved ferskvannsbreder og skjuler seg godt. Dersom du er heldig, kan du se den svømme i kanalene ved Østensjovannet en morgen.

Vånden lager hull som ender over eller under vann eller i vannkanten. Dette tunnellsystemet har ofte flere innganger. Den legger gress på golvet i hulene sine. Slik kan den ha mat vinteren igjennom. Den spiser også bark, muslinger og det den ellers måtte finne.

Østensjøvannet

En monografi av Haakon Tveter 1925

Dette er tredje og siste del av monografien av Haakon Tveter som Østensjøvannets Venner har fått av hans etterkommere. I den første delen beskrev Tveter livet ved Østensjøvannet frem til 1925. I den andre delen fortalte han om observasjoner av fisk, fugl, insekter og dyr. Denne delen tar for seg plantelivet og et forslag fra "luftkastellernes verden".

Plantevæksten i og omkring vandet er temmelig yppig og rikholdig. Det er naturligvis de mere almindelige sump- og vandplanter, som spiller hovedrollen, men der forekommer ogsaa mere eller mindre sjeldne arter, saa det er et rikt felt for botanikere. Da vandet for det meste er omgivet av dyrket mark, er det særlig vandkanten og flytetorven, som fremviser det største antal arter. Kun delvis er stranden bevokset med større trær, navnlig bjerk, som har en mærkelig evne til at trives saavel paa den tørreste fjeldknus som i vandfylt jordsmon, men i de regnfulde aar 1923 og 24 maatte ogsaa en hel del av disse bukke under. Paa Opsals grund findes Svartor, tildels i store eksemplarer, men de største blev nedhugget 1921. At skogen i fortiden har strakt sig helt ned til vandet fremgaar av de mange rotter i de tilstotende myrer.

Flere vidjearter vokser like ut i vandkanten og danner store «kjærr». Paa dyrket mark nær vandet anla jeg i 1860 aarene enganske betydelig pilplantning av baandpil (*Salix viminalis* & *Lancea-lata*) og kurvpil (*S. Purpurea*). De trivdes udmærket og skjøt lange aarsskud, som imidlertid tildels fros i toppen. Det var da noksaa livlig efterspørsel efter stiklinger, saa anlægget gav godt utbytte i endel aar, men det kunde ikke betale sig at levere materiale til bodkere og kurvbindere, arbeidet med renhold, skjæring og barkning blev for kostbart, hvorfor plantningen raseredes i 80 aarene. Paa Landbruksutstillingen i Kristiania 1877 fik jeg broncemedalje for pil og produkter av samme: tondebaand, kurvpil og derav flettede kurve etc.

Envidere findes Pors (*Myrica Gale*) en buskartet plante, hvis sterkt lugtende blade brukes i medicinen og tidligere ogsaa til olbrygning istedetfor humle.

Av mere iøinefaldende planter er det Takror (*Pharagmites communis*), Strandror (*Phalaris*

arundinacea) og Konglesiv (*Scirpus*), et tykt cylindrisk siv, som brukes til mattefletning og av bodkerne, samt Typhaarterne. Den smalbladede *T. lanceolata* horer hjemme i vandet og har utbredt sig omtrent rundt det hele. Den store bredbladede *T. latifolia* er derimot indplantet av mig, vistnok i 1868 fra Lysakertjernet; den trives utmärket og har utbredt sig paa et større omraade paa Østensjo grund. Medens den smalbladede vokser ute i vandet, vokser den bredbladede i selve flytetorven; dens blade er meget eftersøkt av bodtkerne, som lægger dem mellem stavene for at faa tonderne tætte; de betaler derfor gjerne noget for at faa skjære disse om hosten. De brune «Dunkjævler» er meget efterstræbt til pynt og leketoi og frembydes endog til salg paa torvet.

Saa har vi Kalmusroten (*Acorus calamus*); denne er ogsaa indplantet av mig ved utlopet av kværnrenden, hvor den nu danner en hel skog eller rettere eng, men det er sjelden at finde de karakteristiske konglerblomsterstand og frugt, som vokser ut paa bladets skarpe kant. Roten brukes som bekjendt i medicinen. Det var i 1867 jeg bragte nogen rotter med mig fra en dam i Aas. *Calla palustris* vokser frodig rundt omkring vandet, medens den gule Sværdlinje (*Iris pseudacorus*) saavidt mig bekjendt kun findes ved Opsallandet. Likeledes har jeg plantet Elvekonge (*Glyceria aquatica*), et anselig græs, som jeg i sin tid foreskrev fra Sverige, og som ogsaa trives godt. Forskjellige *Calamagrostis*arter i forbindelse med Solvbunke (*Aira cæspitosa*) og flere *Carex* og *juncus*arter, pindsvinknop (*sparganium*) Kjærringrok, (*Equisetum*) og Myruld (*Eriophorum*) skaffer et brukbart kreaturfor, der tidligere hostedes av gaardens husmænd, som her fik et velkomment tilskud til sin forbeholdning; nu faar det i regelen staa i fred, da arbeidet falder for kostbart, og husmændene er forsvundet.

Av andre planter skal nævnes den praktfulde Kattehale (*Lythrum salicornea*) og den gule Fredlos (*Lysimachia vulgaris*) Soleihov (*Caltha palustris*) og Bukkeblad (*menyanthes trifoliata*) med sine smukke hyacintlignende blomster samt Myrhat (*Comarum palustre*) med sine rødbrune blomster.

I flytetorvens mosedække finder vi Tranebær (*Oxycoccus palustris*), hvis røde syrlige bær først er modne næste vaar, Rosmarin (*Andromeda polifolia*) og de smaa insektfangende Soldugplanter (*Drosera rotundifolia* & *longifolia*) foruten den hvite Ljaablom (*Parnassia palustris*).

I vandkanten har vi den giftige Selsnæpe (*Cicuta virosa*), som synes rigtig at befinde seg vel her; det er som bekjendt den eien-dommelige celledelte rot som er særlig giftig og for endel aar siden blev et par bygutter, som hadde smakt paa den, alvorlig syke. Den skjernes let - især ved roten - fra den noget lignende Melkeurt (*Peucedanum palustre*), som findes i mængde ved siden av Selsnæpen. Ute i vandet har vi foruten de for nævnte sivarter den vakre hvite Nokkerose (*Nymphaea alba*) og den beskednere gule (*Nuphar luteum*) som især har stor utbredelse; desuten Vandaks (*Potamogeton*) og Andemat (*Lemna*).

1861 foreskrev Selskapet for Norges Vel fro av Vandhavre (*Zizania aquatica*) fra Amerika. Professor Schübeler fordelte dette og en portion blev ogsaa saaet i Østensjovandet, men den kom ikke op.

1922 sendte en Nordmand i Amerika, Dr. Daas, fro av den vakre Lotusblomst (*Nelumbium speciosum*) til professor Wille, som fik det til at gro i drivhusene paa Toien, hvorefter de spæde planter blev sat i mosfylde staastraadkurve og nedsænket paa steder, som man antog gunstige. I juli 1922 blev 5 saadanne kurver nedsænket i Østensjovandet, men desværre har man ikke set mere til Lotusplanten.

Dunkjevle

Foto: Grete Zahl

Der holdes naturligvis baater i vandet; tidligere hadde hver gaard sin «Eke», men da det nu ikke er mulig at ha dem i fred, er det færre av dem; til gjengjæld har en del nybyggere baater, men ret hertil har alene grund-eierne. I 1876 tok Halv-ard Torgersen herop en gammel seilbaat, som for var benyttet i Frogner-kilen; det er sandsynligvis den største farkost som har været i vandet. Det har ogsaa været mindre seilbaater, men seiling er vanskelig i det smale vand.

Man kan av det for med-delte forstaa at det ikke er noget ideelt badeland; kun faa steder er det fast strand, hvorfra kan bades; vandet er grundt og bunden gjorme. Ikke destomindre er der badende nok i sommer-varmen. Et par badehuse

har ogsaa været opsat, et paa stolper paa Abildsøsiden i 60 aarene og et senere paa flytende tonder paa Østensjøsiden, men de er længst forsvundne.

Trods den ringe dybde er der i aarenes lop indtruffet flere drukningsulykker, tildels under badning. En son av Gustafsen paa Abildso druknede saaledes i 90 aarene og et par gutter under badning for nogen aar siden.

Prof. Edv. Bull fortæller i sin Akers Historie s. 214:

«Om Lovendal, U.F. Gyldenlove og Sophie Urnes son, statholder 1710 - 12 fortæller den samtidige Carl Deichmann at han havde en «amour» med Froken Wilster, som han traf paa en maskerade paa Hoved (tangen eller -oen); hvor hun forestillede en Hyrdinde (Schäferinn); de blev der «usynlige for en Tid», og siden reiste hun bort, men «hendes Capot opfandtes ved Abelso ved vandet, ligesom hun havde gjort av med sig selv». Hans katholske frue, som ikke forstod norsk, skal have spurt, hvad jaloux het paa norsk. Froken Wilster var datter av oberst P.J. Wilster, som eiet Abildso fra 1689 til 1720, da oberst (senere general) Michael Sundt kjøpte gaarden.

Paa begge sidene av vandet har det tidligere været brændevinsbrænderier like ved stranden. Paa Abildsø-siden staar endnu endel av de massive graastensmure igjen, medens det paa Østensjø, som opførtes av Jorgen Young, forlængst er forsvundet; kun endel teglsten, som av og til graves op av jorden og navnet «brænderiteigen» minder om stedet.

Jeg kan ikke avslutte denne monografi over Østensjø-vandet uten at omtale det storartede prosjekt, som kanaldirektor Sæthren i sin tid utarbeidet og fremla paa jubileumsutstillingen 1914 ledsaget av tegninger og beregninger. Ifølge dette skulle Øierens vand gjennom tuneller og kanaler ledes ned i Østensjøvandet, som ved en ny tunel gjennom Ekebergaasen skulde sættes i forbindelse med sjoen ved Bækkelaget. Hensikten hermed var at avlaste trælastertrafikken fra Lillestrøm paa jernbanen og sende denne gjennom tunnelen ned i Østensjøvandet, hvor den skulde avhentes av skibe, som kom op gjennom den med sluser utstyrede tunnel fra sjoen.

Planen var vistnok ment alvorlig av forslagsstilleren, men maa vel nærmest henregnes til luftkastellernes verden.

En anden plan som hadde større sandsynlighed for at komme til utførelse var en forbindelse mellom hovedbanen ved Alnabru og sydbanen ved Ljabru for at undgaa at sende al trælaster, som skulde sydovert, om Kristiania. Banen skulde gaa over Skoien, Opsal, Østensjø og Boleraasen og Rustad og Skullerud, men den har vist lange utsikter.

Derimot er sporveien over Bryn til Opsal og Østensjø under arbeide og forhaabentlig ikke saa fjern helt frem.

Haakon Tveter

En analyse av muddret har givet følgende resultat ved Statens kemiske kontrolstation i Oslo. 12. mars 1925.

	i oprindelig stof.		i lufttørret stof.	
	Prøve I	II	Prøve I	II
Vand	65,77%	77,37%	2,20%	3,69%
Organisk stof	4,28"	4,54"	12,23"	19,33"
Aske	29,95"	18,09"	85,57"	76,98"
Kvælstof	0,18	0,20	0,52	0,83

- Slutt -

Admiralen - en "trekksommerfugl"

Bjørn V. Jacobsen

Det er senhost ved Østensjøvannet. Fuglesangen har forlengst stilnet av og et fåtall arter observeres på en tur rundt vannet. Alle vet at fuglene har trukket sorover. Men det kommer kanskje som en overraskelse for mange at også noen sommerfugler opptre som "trekkfugler". En slik sommerfuglart har ofte vært sett på tistler rundt vannet på ettersommeren og hosten i år. Den heter admiral (Vanessa atalanta) og er en relativt stor sommerfugl. Grunnfargen er sort med oransjerode bånd på forvinger og i bakkant av bakvingene, og hvite felter ytterst på forvingene. Hvert år trekker hunner fra sør-Europa nordover mot Skandinavia og de britiske øyer. Her legger de egg

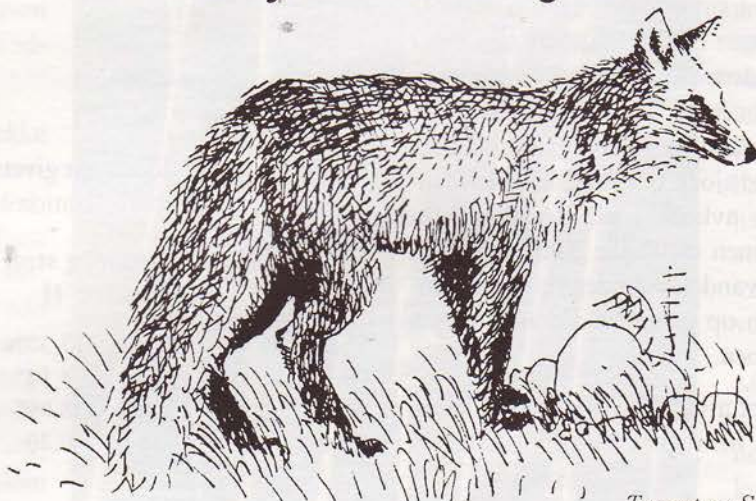
som klekkes og gir opphav til en ny generasjon. Det er disse norskfødte admiralerne vi kan glede oss over mot slutten av sommeren. Antallet varierer sterkt fra år til år. Dette er avhengig av hvor mange hunner som overlever den imponerende lange flyturen. I 1992 ble de observert i stort antall langs Østensjøvannet, året etter ble de knapt sett, og i år var de altså tilbake i relativt stort antall. De har ingen mulighet til å overvintre i Norge, og noen gjør derfor som trekkfuglene og forsvinner sorover når vinteren nærmer seg.

Bjørn V. Jacobsen er biolog, og varamedlem i ØVV's styre.

En listig fyr

Av Yngve Kvebæk

Morgenvandrere rundt Østensjøvannet har av og til fått et glimt av Mikkell Rev. Den bor faktisk i området. La oss bli mer kjent med luringen.

Tegnet av Stein Hoglund

Den kjente 1500-talls politikerer Machiavelli beskriver en fremgangsrik hersker slik: Han er som en love som vet å kunne opptre som en rev.

Mange århundrer tidligere skrev den greske forfatteren Plutark at når lovens skinn ikke rekker til, må man utfylle med revens. Begge uttalelsene forteller at om du vil overleve der jungelloven gjelder, så lær av reven! Det er det nok mange som har merket seg, så vær oppmerksom på hva som kan befinne seg bak orene på folk...

Det er jo ikke uten grunn at rodreven har fått et slikt ry for sin listighet opp gjennom historien. Den finner seg vel til rette i menneskers nærvær og har i tidens løp fulgt i våre fotspor og hostet fordeler av våre mange aktiviteter. Den har f.eks. klort seg godt fast midt i mange storbyer, hvor den lever av ulike avfallsprodukter. Den har nemlig også den fordel at den eter nærmest alt mulig. Den er også en uhyre dyktig musejeger, men sier ikke nei takk til insekter, bær, frukt, fugler og fugleegg. Om hosten kan den til og med livnære seg nesten utelukkende på bær og frukt.

Revens klokskap når det gjelder å tjene til livets opphold er beskrevet utførlig av mange, blant annet av flere av de gamle greske forfattere. Om beretningene ikke alltid overensstemmer helt med virkeligheten, så har de i alle fall klar underholdningsverdi. Alle viser til dyrets snedige bruk av halen. Den skal etter sigende gå

ut i vannet og senke halen under. Dette fascinerer fisken i en slik grad at den vikler seg inn i halepelsen, hvorpå reven med en kjekk rykning kaster fisken på land for å fortæres der.

En annen utpekult jaktteknikk skulle være at den beveger seg baklengs til halen berører et vepseboll. De sinte insektene vil hodestups fly inn i den bustete halen der reven dreper dem ved gjentatte ganger å slå halen inn i et tre. Deretter er det bare å nyte vepsebolets egg og larver.

Andre egenskaper formidlet til oss fra tidligere tider er bl.a. hvordan reven kan spille død eller avluse seg selv. Å legge seg ned og trykke enten for å overraske et bytte eller for å avlede oppmerksomhet er jo ikke uvanlig blant dyr. Derimot hefter det kanskje mer tvil omkring dens påståtte evne til å kvitte seg med uønskede småkryp. Den skal da ta en mosedott e.l. og vasse langsomt ned i vann helt til bare mosedotten er synlig. Lusene vil da som en siste utvei hoppe over på mosen, hvorpå reven slipper taket.

Også reven har vært benyttet til forskjellige medisinske formål. Reveekstrakt hjalp mot det aller meste og reveblod gnidd mot tinningene skulle kurere mot skallethet når det begynte å bli tynt der oppe. Lettere grotesk var rådet mot spedalskhet: *Fersk revelort blandet med eddik til innvortes bruk!*

Dette dyret som også er en gjenganger i Asbjørnsen og Moes fortellinger, er utbredt over hele Norge og er dessuten det mest utbredte rovdyr i hele verden. Når det er rikelig næringstilgang foder den store ungekull som raskt klarer seg på egen hånd. Gode smågnagerår betyr som regel gode reveår. Smågnagernes levestandard og bestandsvariasjoner er et omdiskutert tema, men en teori går ut på at deres antall dirigeres av tilstedeværelsen av visse kjemiske emner i foden som igjen stimulerer hormonproduksjonen og formeringsevnen. Og disse kjemiske emnene skal igjen være avhengig av solflekaktiviteten. Med andre ord skulle revebestandens svingninger pendle i takt med atomeksplosjoner over 100 millioner km unna!

Reven jakter vanligvis alene, men siden det kan være mange av dem i et område, må den ha et velutviklet signalsystem for å få kontakt eller unngå kontakt. Det er mest luktesansen den bruker i den forbindelse, og der står den nok ikke tilbake for hunden. Den tråler landskapet på kryss og tvers og sniker seg inn på byttet klar til et overraskende angrep. Finner den en mus kan

den hoppe flere ganger høyt til værs, kanskje for å gripe den i luften, for mus kan også hoppe høyt når den er i fare.

I en bakkeskråning eller under en trerot har den hiet sitt som kan være et anselig system av ganger og rom. Det er flere innganger for sikkerhets skyld, og der under bakken fodes kullet på fire-fem unger eller flere til verden, og den som har sett små revevalper leke utenfor hiet glemmer det ikke så lett. Fra å være små og keitete sjarmtroll utvikler de seg etter hvert til de verste råkkerunger, og hvis man noen gang har hatt en slik tam reveunge så vet man at det neppe eksisterer den skapning på jord som kan stelle i stand så mye trobbel.

Eller skal vi kalle det revestrekke?

**Yngve Kvebæk er fast naturskribent
i ukebladet Familien og leder
av Nordre Øyern Fuglestasjon.**

Årsmøtet

Tirsdag 14. februar 1995

Alle medlemmer ønskes velkommen!

Sted/Tid: Skullerudstua, kl. 18.30.

Lysbildekåseri ved Tom Schandy - naturfotograf

"Et år i en naturfotografers liv".

Den kjente naturfotografen og forfatteren tar oss med på en rundreise med en mengde dyre- og fuglefotografier. Vi får se bilder fra urbefolkningen i New Guinea, lemurer på Madagaskar, kenguru fra Australia og en rekke bilder fra hjemlige trakter - bjørn, kattugle, tiurleik osv. Vi får en god beskrivelse av norsk og utenlandsk natur med en del utfordringer vi står overfor i naturvernarbeid.

Schandy er en meget dyktig naturfotograf som dere ikke må gå glipp av!

Dette eksklusive kåseriet er ØVVs første markering av Naturvernåret 1995.

Aktiviteter 1995

Møteplan for styremøtene i ØVV i 1995

Dato: 10.01. og 07.02.

Øvrige aktiviteter blir først fastsatt når det nye styret er innsatt.

Østensjø gård

Tidligere har vi hørt om steinalderfunn ved Østensjø gård, ribbungehøvdingen Audun Austansjor, Kronen overtok de største delene av jordeiendommene som kirken hadde eid. Dette skjedde på 1500-tallet etter reformasjonen. Kristofer von Hönneken bygget Østensjø fra 1651 til sin død i 1655. I 1656 ble bruket delt i to selvstendige gårder - Nordre og Søndre Østensjø.

Brukerne Povel og Gulbrand Østensjø drev henholdsvis Søndre og Nordre Østensjø for byglerne Lauritsøn og Kjeldsen.

Vi skal nå følge Nordre Østensjø gårds skjebne fram til 1730. Paul Torstensson Arneberg fikk bygge gården av Kronen allerede i 1658. I avtalen lå også leie av Ellingsrud gård nord i Østmarka. Den 16. april 1663 fikk han kjøpt N. Østensjø.

Paul Torstensson og broren Oluf, som vi skal høre om senere, var fra den kjente Arneberg-slekten. Arneberg gård i Hof prestegjeld i Solor var familiens hovedsete. De var blant denne rike jord- og skogbruks-bygdas desidert største gårdeiere der de styrte over 21 større bruk. Trelasthandel var en av grunnpillarene i Arneberg-familiens dominerende posisjon på 1600-tallet. Inngifte styrket deres plass blant gårdeierene i Solor ytterligere. Colbjørnsson-slekten er en velkjent gren av Arneberg-familien.

Paul Torstensson ble født på Arneberg. Han reiste tidlig til Kristiania og startet med handel. Han eide en del småbruk i forskjellige bygder. Jordegodset hans var neppe særlig verdifullt. Paul eide også "Reppeshuus Jernverk" i Vinger, og han ble omtalt som "Velfornem Handelsmann og Borger" i Kristiania.

I 1692 overtok sonnen Oluf Paulsson etter at Paul døde. Oluf hadde neppe farens evne til å styre økonomien og kom i pengemangel. Han måtte pantsette "den sag Toyen i Agerselv" med sikkerhet i Nordre Østensjø. Obligasjonen ble senere overdratt til Cornelius Griflow mot 900 riksdaler. Ved forfall 11. desember 1711 greide ikke Oluf Paulsson å løse ut gården igjen. Bytinget i Kristiania fastslo at "efterdi ingen Betaling i Mindelighed kan faaes" tilfalt gården Griflow. Så snart som 16. august 1712 ble obligasjonen overført til Magister Jonas Ramus, sogneprest i Norderhov på Ringerike.

Anna Colbjørnsdatter

Ramus var i 1680-årene kapellan i Solum kirke i Akershus. Her var Colbjørn Torstensson sogneprest. Jonas Ramus ble meget forelsket i sogneprestens datter - Anna Colbjørnsdatter. Da hun var 15 år (!), giftet de seg og allerede 5 år senere hadde paret fått 5 barn. Anna Colbjørnsdatter er bl.a. kjent for sin innsats i Norderhov-slaget. Jonas Ramus var en dyktig historiker og skrev "Norriges-Kongers historie" samtidig med at han passet vel på prestekallet sitt. Boka var menigmanns vanligste Norges-historiebok på den tiden. Jonas Ramus døde i 1718 og enken Anna solgte Nordre Østensjø til sin bror Jacob.

Salgsavtalen mellom sosknene er et artig dokument: "Kjender jeg underskrivne og herved vitterlig-

gjør at jeg af fri Vilje og velberaad Hu og Sinde haver solgt, skjødt og afhændet, saasom jeg hermed aldeles sælder, skjoder og afhænder fra mig, mine Born og Arvinger til min kjære Broder Jacob Colbjørnsson og hans Arvinger min halvpert udi den Gaard Østensjø, beliggende udi Agers Herred, som Haagen Jensson paabor, og skylder et halvt Skippund og halvtredie Lispund Tunge med Bøxel og Herlighed, hvilke foreskrevne 12 1/2 Lispund Tunge udi nevnte Gaard Østensjø med Bøxel, Landskyld og Herlighed udi Ager, Eng, Skoug og Mark, inden- og udengjerds, til Fields og Fiære, med alt hvis som nu tilliger og af Arilds Tid tilligget haver, intet medtagen i nogen Maade, herefter maa og skal følge min for ommeldte Broder Jacob Colbjørnsson og hans Arvinger (som tilfæra udi den anden Halvdel udi Gaarden Østensjø er den rette Odelsmand) til fast og fuld Odel og Eiendom, saasom min Broder haver efter vores Forening betalt mig fornoielig hvorfor jeg og mine arvinger kjender ingen Ret eller del af have til udi beskrevne 12 1/2 Lispund Tunge efter denne Dag, mens hermed jeg fra mig og mine Arvinger tilstaaer nevnte min Broder

Jacob Colbjørnsson og hans Arvinger dette Kiøb under alle de Vilkaar, som Lougens tilforplikter den Sælgende at kiende skadesløs for hver Mands Tiltale i alle Maader.

Til Bekreftelse under min egen Haand, saa og ombedes min Velærverdige Hr. Daniel Ramus samt min Broder Kield Colbjørnsson tre yderligere Stadfestelse tillige med mig at underskrive og forsegle.

Datum Nordrehous Prestegaard den 3. Augusty 1718.

Jacob Colbjørnsson burde jo ut i fra denne omstendelige og meget spesifiserte kontrakt beholdt Nordre Østensjo i årtier. Men den gang ei Allerede 16. august 1720 solgte han gården til Jonas Ramus og Anna Colbjørnsdatters sønn Daniel! Kjøpesummen nevnes ikke denne gangen heller. "Efter den Pris som mellom dem er aftalt" forteller kontrakten oss.

Daniel Ramus hadde overtatt som sogneprest i Norderhov etter sin far. Han forble ugift til sin død i 1727. Da ble Nordre Østensjo igjen fort over til hans mor Anna Colbjørnsdatter.

Tre år senere blir Nordre igjen solgt. Haagen Jensson, brukeren på Nordre og eieren av Søndre Østensjo, kjøpte Nordre gård av den mektige Anna Colbjørnsdatter. Arnebergfamiliens nesten 70-årige eie av Nordre Østensjo var dermed avsluttet.

Vi har nå kommet frem til 1730 og det er på tide å se på **Søndre Østensjo gård fra 1656 - 1730.**

Som tidligere nevnt bygslet Gulbrand Lauritsøn Søndre Østensjo fra 1657.

Den 6. april 1662 ble det nedsatt en komité som tydeligvis skulle få fortgang i salg av Kongens Akersgårder. Komitéen sørget for at Oluf Torstensson fikk kjøpt Søndre Østensjo i 1666. Oluf var en eldre bror av Paul Torstensson, og Arnebergslekten eide derved begge Østensjogårdene. Oluf var også en dyktig handelsmann, men neppe fullt så velstående som sin yngre bror. Torstenssonbrodrene drev ikke selv sine gårder, men forpaktet dem bort til ulike personer. En mann ved navn Peder Iversen forpaktet begge gårdene i lang tid.

I 1697 døde Oluf Torstensson. Han hadde eid Søndre Østensjo i 31 år. Enken Christense solgte gården til Olufs nevo, pastor Jacob Colbjørnsson, bror til Anna Colbjørnsdatter, dvs. at begge Østensjogårdene fortsatt var i Arnebergslektens eie. Frem til 1719 gikk alt vanlig for seg - Jacob Colbjørnsson leide ut gården fra 1710 til 1719 til Haagen Jensson. Da skjedde det svært uvanlige at brukeren kjøpte gården av Jacob.

Mye tyder på at Haagen Jensson feilberegnet sine økonomiske forpliktelser. Han måtte faktisk selge gården tilbake til Jacob Colbjørnsson allerede året etter.

Pastoren hadde jo omtrent samtidig solgt Nordre Østensjo til sin nevo Daniel Ramus. Haagen Jensson kom imidlertid meget sterkt tilbake - to år senere kjøpte han Søndre Østensjo - denne gang for godt. På den tiden var det sjelden at eieren av en gård drev den selv. Jensson sørget for at Søndre ble hans. Han og etterkommerne drev gården i ca. 60 år.

Etter kjøpet av Nordre Østensjo i 1730 eide Haagen Jensson hele Østensjo gård. Han beholdt den fram til sin død åtte år senere.

Vi minnes Anna Colbjørnsdatters beskrivelse av Østensjo i salgsdokumentet av 1718. La oss se nærmere på hva slags "Herligheder" som fantes på Østensjo.

En "Examinationsprotokoll" fra 1723 for Aker gir oss kanskje svaret:

Gårdsnummer 27, Østensjo

"1 Husmandsplass

Skoug til fornoden Gjerdse og Brændsel

God Jord og extraordinaire til Korn Sæd:

1 1/2 Tonde Blandkorn, 12 Tonder Havre,

50 Læs (lass) Ho,

4 Hester

15 Creature

8 Sauer og 6 Gjæder"

Hvor denne husmannsplassen lå, vet vi ikke. Det lå en del skog under gården. Det var imidlertid ikke nok til å benytte tommeret til salg. Fortegnelsen over viser at jorda var god og at Haagen Jensson må ha vært en dyktig jordbruker. Antall dyr på gården var stabilt i lengre tid.

I 1657 - 58 var det flere hester på gården (se Sothona nr 8) enn det vi ser over. Ved Haagen Jenssons død i 1738 var det tyve kyr (Kilde: skifteprotokollen), fire hester, åtte voksne geiter, seksten sauer, fem voksne griser, fire grisunger og to gjess.

Storst var fremgangen på såkornet - seksten tonner havre (sml. opplysningene fra 1723). Det er tydelig at overtagelsen av hele Østensjo gård har gitt Haagen betydelig fremgang.

Finn

Kildene til artikkelen er først og fremst en særoppgave om Østensjo gårds historie skrevet av en lærerstudent. (Vi etterlyser fortsatt navnet.) I tillegg er enkelte opplysninger hentet fra H. Sollied - Akergårder, Prof. Johann Meyer - Fortidskunst Østerdalen II og en artikkel om Jonas Ramus og Anna Colbjørnsdatters slekt - utgitt av Ringeriksmuséet.

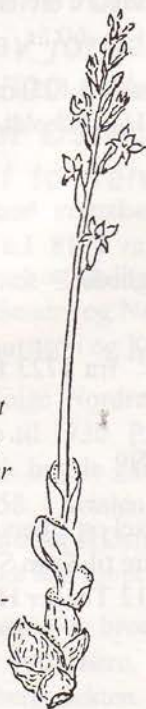
Forts. neste nr.

En gang vokste det myrplanter ved Østensjøvannet

Av Jan Wesenberg

Myggblom

Vår minste orkidé, ofte bare fem cm høy. Den vokser spredt langs kysten, på våte myrer og ved myrtjern. Forsvunnet ved Østensjøvannet.

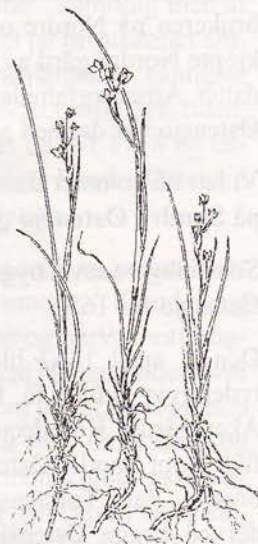
ligtalen og i mer presist fagspråk. Til vanlig kaller vi ethvert gjormete, vått sted for myr eller sump. I fagspråket kreves det derimot langt mer av et sted for at det skal kunne kalles myr. Ei myr er et område der stagnerende vann står helt oppe i jordoverflata. Dette vannet blir raskt oksygenfattig, slik at nedbrytinga av døde planterester går seint, og det bygger seg opp et lag av torv. Ofte sier en at er det mer enn 30 cm torv, så er det myr. Et annet karakteristisk trekk for myr er at det er et område som fra naturens side er svært fattig på næringsstoffer, spesielt nitrogen. Myrene får sin næringstilførsel enten bare fra regnvannet (nedbørsmyr) eller fra godt filtrert grunnvann (grunnvannsmyr), og i begge tilfeller opplever myrplantene en konstant mangel på nitrogen. Enkelte av dem har derfor utviklet fiffige løsninger, som de insektetende plantene tettegras og soldogg, som skaffer seg proteintilskudd (altså nitrogenrikt organisk stoff) fra småinsekter som setter seg fast på bladene. Det er bare et svært begrenset og svært spesialisert utvalg av planter som klarer å vokse på myr. På den annen side er myrplanter gjerne så tilpasset til omgivelsene sine at de raskt forsvinner hvis det f.eks. kommer for mye nitrogen inn i området. Hovedmengden av plantedekket på ei myr er torvmoser, og de øvrige myrplantene er gjerne kortvokste, og vokser innimellom torvmosene. Tenk bare på myrene du har gått over i Østmarka - noe liknende har du neppe sett ved Østensjøvannet.

Stusser du over denne merkelige overskriften? Østensjøvannet er da fullt av myrplanter! Nei, svarer jeg, det er det ikke. Alle myrplanter som en gang fantes ved vannet, er i dag borte - bortsett fra én, molte, som fortsatt så vidt finnes nær Klopptjern midt inne på Bogerudmyra.

Denne påstanden krever nok en forklaring. Saken er den at ordene "myr" og "sump" brukes temmelig forskjellig i dag-

All annen våt vegetasjon kalles gjerne sump. Vi har sumpskog, sumpenger, starrsump, takrørsump osv. Sumpvegetasjonen er gjerne høyreist, med høye starrarter og andre planter, og plantene står gjerne direkte i vann i fuktigere perioder. Torvmoser finnes omtrent ikke, og de danner i alle fall ikke den kompakte myrmatta som er så typisk for myr. Sumpvegetasjon er langt mindre preget av næringsmangel. Tvert om, enkelte typer sumpvegetasjon har nitrogen i overflod.

Ved Østensjøvannet har det fra gammelt av vært kjent tolv utpregete myrplanter: sivblom, duskmyrull, torvmyrull, hvitmyrak, strengstarr, myggblom, smal soldogg, rund soldogg, hvitlyng, tranebær, pors og molte. Av disse er det altså bare molte som fortsatt så vidt finnes ved vannet. Årsaken? Overgjødslinga av vannet. Sannsynligvis har vi hatt myrområder som lommer innimellom sumpvegetasjonen der den har vært såpass brei at den effektivt har klart å fjerne nitrogenet fra vannet. Med tiltakende forurensning og med anlegging av plener der det tidligere var sumpvegetasjon, har denne renseeffekten avtatt. De siste restene av myrvegetasjon forsvant antakeligvis etter at kanalene ble gravd, og nitrogenforurensa vann kunne angripe myrområdene fra alle kanter.

Sivblom

En av våre aller mest nøysomme planter - kan vokse i tilnærmet destillert vann på sure nedbørsmyrer, men klarte ikke overgjødslinga ved Østensjøvannet

(Begge illustrasjoner er fra Roles, S.J. 1965. *Flora of the British Isles. Illustrations, Part IV. Monocotyledones*. Cambridge University Press.)

Jan Wesenberg arbeider ved Norges Landbruks-høyskole, der han for tiden underviser i botanikk.

Takk til våre annonsører

RAMM ANNE INNRAMMING Ekebergvn. 193 B 1162 Oslo Tlf. 22 74 26 88		LAMBERTSETER FOTO Tlf.: 22 28 05 03 Lambertseter Senter Nye Bogerud Fisk/Vilt AS Stallerudvn. 111C 0693 Oslo Tlf. 22 74 71 10		WRIGLEY Scandinavia AS Alt som har med det "å bo" å gjøre ! 	
Oppsal Apotek Haakon Tveters vei 94 0686 Oslo Tlf.: 22 26 11 97				HENTER OG BRINGER GLASS EKSPERTEN BØLER SENTER Bølerlia 2 Tlf. 22 26 52 59 RYEN Enebakkvn. 135 Tlf. 22 19 28 30 Manglerud Blomster Manglerud senter 22 26 15 54	
OPPSAL UR-OPTIKKA/S Off. godkj. optiker N.O.F. Jan Gulbrandsen OPPSAL SENTER Bank Aksept • Kredittkort Tlf. 22 26 50 94 				TA EN OPTISK SYNSPRØVE Bøler Brillesenter & Ur A/S Bøler Senter Tlf. 22 26 22 68 Medlem av Norges Optikerforbund	
STATOIL Service Bøler Bølerlia 1 0691 Oslo Tlf. 22 26 32 32		Isabels Helsekost Lambertseter Senter Nord Tlf. 22 29 04 36		NARVESEN Lambertseter sentrum TIPPING, RIKSTOTO Stort utvalg i LESESTOFF, MUSIKK, KIOSKVARER Lambertseter Kro Langbølgen 3 (Lambertseter sentrum) 1150 Oslo, tlf. 22 28 03 22	
<i>Krinkelkroken</i> KAFFE - TE - GAVER Manglerud Senter Tlf. 22 27 14 70		OPPSAL <i>Blomsterforretning</i> SVEIN CHRISTOFFERSEN ALT INNEN BINDERI Haakon Tveters vei 98, 0686 Oslo Tlf. 22 26 41 94 Fax 22 26 42 64		Veien til velvære TRIMHUSET TRESKEVEIEN 31 - MANGLERUD 0681 OSLO - TEL. 22 27 75 70 Aerobic - Helsestudio Solarium - Boblebad - Badstu 	
Bøler Apotek Bølerlia 4 0691 Oslo Tlf.: 22 26 44 95				 <i>Hans Furu</i> Løvsetfaret 118, 1188 Oslo · Tlf. 22 29 65 66 · Fax 22 29 91 67 Mobil: 94 34 12 18	
Roy X. Bøe HANSKER - VESKER - PARAPLYER - REISEARTIKLER 0686 OSLO, OPPSAL SENTER TLF. 22 26 30 94				STATOIL Service Østensjø Låvevn. 70 Tlf. 22 26 33 35	

En kort statusrapport fra oppsynet

Paul Henrich Berger Hansen

Som kjent har Fylkesmannens miljøvernavdeling iverksatt et fast oppsyn ved Østensjøvannet. Ordningen kom i gang våren/sommeren 1993. Oppsynet skal primært påse at fredningsbestemmelsene overholdes. Nedenfor følger noen erfaringer så langt.

Hundehold og fiskeaktivitet

Etter at skiltingen med de viktigste fredningsbestemmelsene ble satt opp har overtredelser av båndtvang og fiskeforbud blitt vesentlig redusert. Fortsatt er fiske ansett som et problem. I sommer har det pågått betydelig fiskeaktivitet i nordenden av vannet. Dette har medført nedtrækking av vegetasjon og uheldig forstyrrelser av fuglelivet.

I midten av august ble det meldt om en båt liggende i nordenden av vannet. Forholdet er varslet politiet, og 2 garn ble beslaglagt ved båten. Per dags dato ligger båten der fortsatt, og det er observasjoner som tyder på at båten er i bruk. Forholdet vil nå bli anmeldt politiet.

Fjerning av skilt

Tilgrising av skilt og fjerning av skilt har vært et problem. Taggingen har avtatt noe, men skiltene får

fortsatt ikke stå i fred. Disse problemene var forventet ut fra det store presset Østensjøvannet er utsatt for fra publikum. Imidlertid håper man at forholdet vil avta.

I løpet av neste år vil det bli satt opp nye reservatskilt som forhåpentligvis tåler bedre regn og sol. Eksisterende skilt med vernebestemmelser har ikke holdt som forutsatt.

Andre forhold

Oppsynet benytter sjansen til å takke Østensjøvannets Venner for nyttige opplysninger.

Med hilsen
Paul Berger Hansen
Oppsyn

(ØVV presenterte Paul Berger Hansen i Sothøna nr. 8).

Oppskrift fra Minna Wetlesens kokebok

Minnas appelsingelé

Appelsinerne skrælles og alt hvidt flaaes omhyggeligt fra, hvorefter de deles op i sykker med hænderne, kjærnene borttages. I bunden af en glasvase lægges appelsinstykkerne i form af en stjerne; herover holdes lidt stikkelsbæringelé eller anden hvidvingelé hvorpaa vasen sættes paa et koldt sted, forat geléen hurtigt kan stivne. Derpaa lægges appelsinstykker igjen i form af en stjerne, og stikkelsbæringelé holdes over, hvorpaa vasen atter sættes paa et koldt sted for at stivne. Hermed fortsætter man, til vasen bliver passe fuld. Serveres med smaakager til.

Ingeniørroffiserene på Abildsø

Av Sivilarkitekt Kjeld Magnussen

I annen halvpart av 1600-årene ble det satt igang en uhyre omfattende utbygging av befestningsanlegg her i landet. Den varte i bortimot hundre år og førte ikke bare til omfangsrike bygningskomplekser i stein og jord, men bidro også til store endringer i denne avsidesliggende delen av kongeriket Danmark-Norge.

Her var samtidens mer avanserte teknologi lite kjent. Bondene dyrket sin jord på gammeldags vis med primitiv redskap, og det var bare små tillopp til produksjon av andre varer og tjenester. Landet var praktisk talt veiløst og byene små og borgerne lite aktive. I dette samfunnet ble 1600-tallets festningsutbygging en umåtelig stor investeringsinnsats. I sin tids målestokk kan den nok bare sammenlignes med våre dagers utbygging i Nordsjøen, med tilsvarende utvikling av ny kunnskap og bruk av arbeidskraft. Investeringene førte dessuten til at overskuddet av norske skatteinntekter i mindre grad ble overført til vår unionspartner Danmark, isteden ble det liv og virksomhet i eget land.

Det trengtes i høy grad ekspertise til å mestre disse store arbeidsoppgavene, og i 1650-årene kommer de første ingeniør-offiserer til Norge. Det er utlendinger utdannet ved Europas beste læresteder. De har sin praksis fra bygging og erobring av festningsverk i Frankrike, Tyskland og Nederlandene, der teoriene i den militære byggekunst utprøves i ustanselig ufred. I 1684 opprettes den Norske Fortifications Etat som tar hånd om forsvarets byggearbeid i krig og fred. Etaten er ikke så stor i antall, men den er mektig i autoritet og rekrutteres blant de beste offiserer. De neste generasjoner i tjeneste er som regel født i kongeriket, de fleste her i landet. Også de har gjerne årelang praksis fra de store forhold på kontinentets krigsskueplasser, og de er velutdannede, selvbevisste og ikke alltid like lette å ha med å gjøre.

To av disse ganske morske offiserer fra fortifikasjonsetaten eide Abildsø sammenhengende i tiden mellom 1689 og 1744.

Begge bodde i årevis på gården, selv om deres militære plikter og forskjellige oppgaver brakte dem så å si hele landet rundt. De ble begge generaler og satte varige spor etter seg i vår militære historie, både som bygningskyndige og uredde feltoffiserer.

Den første var Peter Jacob Wilster (1661-1727). Han var født i Fredrikstad og kom som ingeniørkaptein til den Norske Fortifications Etat ved starten i 1684. Samme år giftet han seg med datteren til proviantforvalter Braunmann

FLISLEGGER RØRLEGGER

**Fornøyd med ditt gamle bad?
Ikke det? Kontakt oss da vel...**

Vår spesialitet: Full modernisering av bad og kjøkken. 14 år i bransjen.

Butikkutstilling og utsalg av:
Baderomsinnredninger, sanitærutstyr,
rørdeler og fliser. Pensjonistrabatt!

Håndverksservice:

Snekker. Flislegger.

Elektriker. Rørlegger.

DØGNVAKT
94 20 14 48

Bademiljø-Experten a.s

Aut. rørleggermester Freddy Botner

Butikk og kontor:
(v/Oppsal T-banest.)

Tlf.: 22 26 26 25

Østmarkvn. 4

0687 Oslo

Fax: 22 27 60 06

bademiljø

- DIN RØRLEGGERBUTIKK

på Akershus festning og i 1689 kjøpte han Abildso. Henning Sollied forteller at han der ble boende i en menneskealder, og det kan være riktig nok - så langt det gjelder Wilsters familie. Hans kone, Marie Sophie, døde i Christiania som enke i 1744. Krigeren selv hadde imidlertid en ganske omtumlet tilværelse, med tjenestested også i Trondheim og Kongsvinger. I lange perioder hadde han tilsyn med festningsarbeidene i store deler av landet, og han var fra 1712 til 1716 kommandant i Fredrikstad. Han var nok ganske egenrådig og vrang, og her la han seg ut med så mange at han ble beordret til Danmark og var til og med arrestert en tid. Trass i at han hadde sin konges nåde og fikk nye sjanser, gikk det tilslutt helt galt for ham som kommandant i Gluckstadt. Han fikk temmelig brutalt avskjed i 1720 og levde sine siste år i Hamburg.

Peter Jacob Wilster var ikke noe solskinnsbarn. Hans sjef i Trondheim, kommanderende general Wibe, skrev i et privat brev at han "frå tå til topp var belagt med logn, falskheter og ondskaps bylder", men det er uvisst om Wibe var den rette til å kaste den første sten. Wilster var under enhver omstendighet en dyktig offiser, og hans ledelse av operasjoner mot Carl XII i 1716 bidro vesentlig til at Christiania den gang ble befridd og svenskene tvunget til retrett.

Wilster solgte Abildso til sin yngre kollega Michael Sundt, som i 1719 var blitt sjef for fortifikasjonsetaten og siden ledet den i 33 år. Han var også født i Fredrikstad og hadde i sin ungdom kjempet i Flandern i krig mot Ludvig XIV, som på den tid hadde verdens mest berømte festningsbygger i sin tjeneste, nemlig Vauban. Det kunne nok være en god skole. Ved siden av den erfaring hadde han her hjemme sin opplæring under general Cicignon, den mest fremtredende ingeniør-offiser i vår egen historie.

Michael Sundt overtok Abildso i 1720 og bodde der til 1727. I de militære arkiver ser vi at han signerer meget av de offisielle dokumenter og korrespondanser fra Abildso,

som i denne perioden er helt sentral i fortifikasjonsetatens virksomhet. Forøvrig eide han også stort hus i Gamlebyen Oslo og Rustad gård, og han var en meget formuende mann. I sin militære karriere avanserte han til generalloytnant, og han ble adlet av kongen i 1733. Siden 1727 hadde han eid og bodd på den adelige setegården Evje syd for Moss, og det ble hans hjem for resten av livet. Sundt var også utvilsomt en ganske stri herre. Han samarbeidet meget dårlig med den innflytelsesrike danske offiseren H.H. Scheel som var sjef for den danske fortifikasjonsetat, og på grunn av egenrådighet hadde han sine feider med selveste feltmarskalk Arnoldt, kommanderende general i Norge på den tid. I de siste år av sin sjefstid fikk han - kanskje av begge grunner - Scheels sønn Hans Jacob som nestkommanderende. Da Michael Sundt gikk av i 1751, ble det Hans Jacob Scheel som flyttet over i fortifikasjonsetatens sjefsstol.

For den tids offiserer var det utvilsomt hensiktsmessig å kunne disponere et gårdsbruk nær byen for sitt hushold, og Scheel innrettet seg som sin forgjenger, riktignok på den andre siden av byen. Han overtok og samlet det gårdstunet som vi i dag kaller Frogner Hovedgård, og det var han som utformet hovedtrekkene i anlegget med sikker ånd. For de gamle ingeniørene var også sin tids arkitekter.

Dessverre har vi bare vage forestillinger om hvordan det så ut på Abildso i Wilsters og Sundts tid. De må begge holdt til huse i en stor hovedbygning som etter de sparsomme kildene skal være oppsatt i 1664 og som etter deres tid, i 1751, falt sammen av elde. Det ville imidlertid være svært underlig om disse bygningskyndige og driftige herrer ikke skjattet sin gård som et forbilde for samtiden, men det kan kanskje en grundigere etterforskning bringe klarhet i.

Kjeld Magnussen er tidligere byantikvar i Oslo.

Beklagelse.

Vi vil beklage sterkt overfor ØVVs medlemmer at en medlemsutsending, dat. 6. sept., ankom dere for sent. Vi har diskutert forholdet med ØVV og kan som sagt bare beklage det inntrufne, - og love at vi går gjennom våre rutiner slik at noe lignende ikke skjer igjen.

Med vennlig hilsen

Henning Lahn

Holtet Bosenter og Verksted

Følgende artikler fås kjøpt fra foreningen:

Luftfotografi av Østensjøvannet

	Ord.pris	Tilbud
Medlemmer	kr 150,-	kr 75,-
Ikke-medlemmer	kr 200,-	kr 100,-

T-skjorter

Medlemmer	kr 60,-
Ikke-medlemmer	kr 75,-

Postkort m/nyheter kr 5,-

Almanakk kr 35,-

Sothøna kr 30,-

Klistremerker kr 10,-

Fuglerapport 92/93 kr 25,-

Medlemsnål kr 25,-

Luftfotografi og postkort selges også på Abelso og Bratlikollen postkontor.

Postkort selges også på Oppsal og Boler bibliotek.

Send postgiro med bestilling og mottakers navn og adresse, så vil vi sende artiklene i posten. Foreningens postgiro kontonummer er 0801.273.1826.

Nye postkort fra Østensjøområdet

Endelig kan foreningen tilby nye postkort med motiver fra Østensjøvannet. (Se bl.a. omslagsfotoet, Sothøna nr. 9.) I tillegg har vi laget et nytt opptrykk av Erik Damsgaards populære luftfoto.

Kakebakere søkes

Kan du tenke deg å bake en kake til foreningen nå og da? Vi trenger kaker for salg på medlemsmøter og andre arrangementer i foreningens regi. Ring Grethe Brosstad på telefon 22 27 51 80 og meld deg som baker.

Gotisk håndskrift

Er det noen der ute som kan lese gotisk håndskrift og har tid på dagtid?

Har DU lyst til å forske litt i gamle arkiver?

Ring Marianne, tlf. 22 29 61 61.

*Sothøna ønsker
alle sine lesere
God Jul og
Godt Nytt År!*

**Har du husket
å betale
kontingenten
for 1994?**

